

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Årsberetning 2016

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse ble opprettet 22.03.55 av daværende Ringerikes Sparebank, for å forvalte pensjonsordningen for ansatte og pensjonister, herunder forestå utbetalinger til pensjonistene. Ringerikes Sparebank fusjonerte 01.07.10 med Gran Sparebank og Sparebanken Jevnaker Lunner, under navnet SpareBank1 Ringerike Hadeland (banken).

Pensjonskassen omfatter medlemmer fra tidligere Ringerikes Sparebank. Pensjonsordningen er ytelsesbasert, og dekker alders-, uføre- og etterlattepensjon. Pensjonsnivået er 70 %, med utgangspunkt i beregnet folketrygd før levealdersjustering. Ordningen ble lukket med virkning fra 01.01.10. De ansatte på dette tidspunkt fikk valg mellom å fortsette i opprinnelig ordning eller gå over i nyopprettet innskuddsordning. I henhold til ytelsesordningens bestemmelser er løpende pensjoner til og med 2014 årlig regulert med samme sats som økningen i folketrygdens grunnbeløp, G. Fra og med 2015 reguleres pensjonene årlig med minimum økningen i konsumprisindeksen, dog maksimalt med økningen i G.

Som følge av lovendring må pensjonsordningens uføredekning erstattes med nye vilkår fra 01.01.17. Lovens maksimalsatser vil bli benyttet, og for de fleste medlemmer får ikke endringen vesentlige konsekvenser. Det utstedes fripoliser for tidligere opptjente rettigheter.

Pensjonskassen har ingen ansatte. Det er inngått avtale med Gabler Pension Services AS om full administrasjon av virksomheten, herunder daglig ledelse, ansvarshavende aktuar, regnskapsføring, finansrapportering og forsikringsteknisk administrasjon. Virksomheten drives fra Oslo. Eiendelene forvaltes av Pensjonskassens styre. Virksomheten anses ikke å ha direkte påvirkning på det ytre miljø.

Da Pensjonskassen ikke har ansatte, er det ikke iverksatt tiltak for å fremme likestilling.

Årsregnskapet er ført etter gjeldende regler og forskrifter for pensjonskasser. Eiendeler og gjeld er beregnet og verdsatt ut fra disse bestemmelsene. Pensjonskassers regnskap er fordelt på forsikringsfond (teknisk resultat, kollektivportefølje) og egenkapital (ikke-teknisk resultat, selskapsportefølje). Hvert av de ulike elementer i resultatet skal fordeles for seg.

Etter avsetninger i henhold til regelverket ble totalresultat etter skatt 1,8 mill. kroner (2,3 mill. i 2015). Årsregnskapet gir et rettviseende bilde av Pensjonskassens resultat og finansielle stilling. Forutsetningene for fortsatt drift er til stede.

Ved utgangen av 2016 var det 50 (50) aktive medlemmer, 42 (42) alderspensjonister, 4 (5) ektefellepensjonister og 3 (3) uførepensjonister i Pensjonskassen. Aktive kan etter nærmere regler ta ut alderspensjon helt eller delvis fra fylte 62 år.

Styrets arbeid

Nye krav i regelverket til representasjon av begge kjønn i styret er oppfylt. Ved utløpet av 2016 hadde styret følgende sammensetning:

Oppnevnt av banken:	Kjell Baug, styreleder; styremedlem uten tilknytning til banken Unn Teslo (nestleder) og Helge Anton Hagelsteen Vik, styremedlemmer Varamedlemmer: Bjørn Rune Rindal, Beate Heieren Hundhammer, Fredrik Skarstein
Valgt av og blant medlemmene:	Dag Engen, med Liv Grinna som personlig varamedlem Anne Lise Vidnes, med Johan Fredrik Norstrøm som personlig varamedlem

Det ble avholdt fem styremøter i 2016, samt seminar med utvalgte fordypningstema. Kapitalforvaltningen er blant de faste tema i styremøtene, i tillegg til kvartalsregnskap og driftsforhold. Internkontroll følges opp bl.a. gjennom daglig leders årlige rapportering til styret og revisors bekreftelse til denne. Etter styrets oppfatning har Pensjonskassen tilfredsstillende internkontroll.

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Risikostyring

Styret har stilt rammer og krav for de viktigste risikoforhold, og etablert løpende rapportering. Risikostyringen, herunder investeringsstrategi, er fastlagt med utgangspunkt i at det ikke skal oppstå tap på medlemmenes opptjente rettigheter.

Resultatutviklingen følges gjennom året. Det utarbeides kvartalsregnskap, basert på markedsverdier og fullt forsikringsteknisk oppgjør. Pensjonskassen benytter dødelighetsgrunnlaget K2013 i sine tariffer, og er fullt oppreservert for dette. Grunnlaget reduserer risiko knyttet til allment økende levealder. Styret har for øvrig vedtatt forsikringsstrategi, og følger forholdet mellom forsikringstariffer og avsetninger løpende. Det er tegnet katastrofereassurans for å redusere risikoen for store avsetninger som følge av enkelthendelser som rammer to eller flere.

Pensjonskassen er eksponert for markedsrisiko. Dette omfatter risiko for fall i aksjemarkeder, renteoppgang eller endret kredittprising som gir kurstap på obligasjoner, og endringer i valutakurser. Risikostyringen omfatter bl.a. grenser for eksponering mot de enkelte aktivaklasser og for tapspotensial i forhold til bufferkapital i stresstest, som også omfatter forsikringsrisiko. Styret følger avkastningen og bufferkapitalsituasjonen gjennom etablert rapportering. Pensjonskassen rapporterer stresstester til Finanstilsynet hvert halvår på fastlagt skjema, slik alle pensjonskasser er pålagt. Det er satt interne grenser for bufferkapitalutnyttelse, og for styringsformål utarbeides stresstestene kvartalsvis.

Eiendelene er investert i verdipapirfond og lignende. Dette anses å gi en god reell risikospredning, slik at konsekvensen av at én enkelt motpart ikke oppfyller sine forpliktelser vil være begrenset. Rentebærende plasseringer i fremmed valuta er sikret mot endringer i valutakurser. Likviditetsstyringen tar utgangspunkt i at pensjonsutbetalinger har høyeste prioritet, og at likvide plasseringer minst skal kunne dekke et halvt års antatte utbetalinger. Likviditetsstrategien vurderes årlig, og anses å fungere tilfredsstillende.

Styret har stilt relevante krav til tjenesteleverandørene som ledd i styringen av operasjonell risiko. Dette følges opp gjennom rapportering, bl.a. om internkontroll, samt gjennomgang av utvalgte områder ved behov.

Kapitalforvaltning

Rentenivået er fortsatt svært lavt. Det er derfor utfordrende å oppnå en avkastning i overkant av grunnlagsrenten, dvs. pliktig rente til premiereserven, slik at overskudd kan tilføres forsikringskontrakten.

For å oppnå høyere avkastning over tid er eiendelene fordelt på forskjellige aktivaklasser og markeder, og det tas markedsrisiko i denne forbindelse. Dette medfører at resultatet av forvaltningen kan svinge betydelig fra periode til periode. Styret fastlegger investeringsstrategi med normer og grenser for investeringene innenfor den enkelte aktivaklasse, og øvrige rammevilkår inkludert rapporteringsopplegg. Strategien er tilpasset bufferkapitalsituasjonen og gjeldende regelverk for kapitalforvaltning, og vurderes minst én gang årlig. Forvalterne av de fondene Pensjonskassen investerer i vurderes løpende.

Oslo Børs steg 12 % i 2016. Verdensindeksen for aksjer steg 9 % i lokal valuta, og 5 % målt i norske kroner. Pensjonskassens globale aksjer er for tiden ca 50 % valutasikret. Spesielt aksjer og eiendom bidro til en verdijustert avkastning på investeringene i 2016 på 5,9 % (4,4 %). Gjennomsnittlig grunnlagsrente i pensjonskassen er nå ca 3,2 %.

Det er felles forvaltning av kollektiv- og selskapsporteføljene. Tabellen på neste side viser fordelingen av kapitalforvaltningens eiendeler pr. 31.12.16, basert på markedsverdi.

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Aktivaklasse	Mill. kroner	Andel	Strategisk portefølje
Norske aksjer	9,9	6 %	5 %
Internasjonale aksjer – utviklede markeder	31,8	18 %	17 %
Internasjonale aksjer – fremvoksende markeder	5,4	3 %	3 %
Pengemarked og bankinnskudd	6,1	3 %	5 %
Norske obligasjoner - Investment Grade	42,8	24 %	25 %
Norske obligasjoner – High Yield	9,3	5 %	5 %
Internasjonale obligasjoner	53,6	30 %	30 %
Eiendom	19,1	11 %	10 %
Total	177,9	100 %	100 %

Utvikling i resultat og finansiell stilling

Pensjonskassens tariff er tilpasset forsikringsteknisk risiko og løpende driftskostnader. Normalt er avkastningen det forhold som er av størst betydning for resultatutviklingen. Renteresultatet ble 1,2 mill. (0,7 mill.) etter belastning av garantert rente på 3,9 mill. (3,9 mill.) og overføring til kursreguleringsfond med 4,0 mill. (2,4 mill.). Renteresultatet overføres til tilleggsavsetninger.

Netto risikoresultat ble 0,1 mill. (0,6 mill.). Halvparten avsettes til risikoutjevningfond. Kostnadsresultatet ble 0,0 mill. (0,2 mill.). Selskapspremiene utgjorde samlet 0,8 mill. (1,1 mill.).

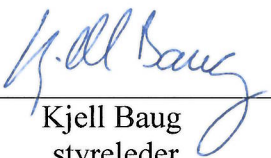
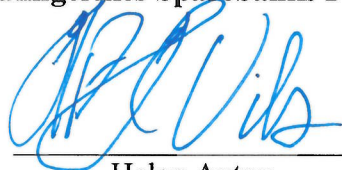

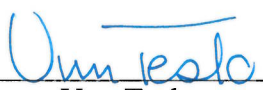
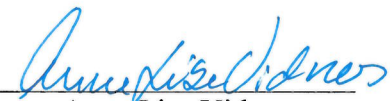
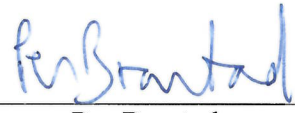
Teknisk resultat ble 0,9 mill. (1,6 mill.). Ikke-teknisk resultat, som består av selskapsporteføljens netto avkastning, ble 0,9 mill. (0,7 mill.). Regnskapsmessig totalresultat ble 1,8 mill. (2,3 mill.), som disponeres med 0,1 mill. til risikoutjevningfond og 1,8 mill. til egenkapital.

Banken har skutt inn 12,0 mill. kroner i egenkapital, og bokført egenkapital er 18,5 mill. I tillegg har Pensjonskassen bufferfond bestående av 5,7 mill. i tilleggsavsetninger, 15,9 mill. i kursreguleringsfond og 3,0 mill. i risikoutjevningfond. Samlet risikokapital økte i 2016 med 19 % til 43,1 mill., mens forvaltningskapitalen økte med 8 % til 178,1 mill. Krav til kapitaldekning er falt bort fra og med 2016. Pensjonskassen oppfylder gjeldende minstekrav til solvenskapital med 385 %. Det ventes at nye, strengere krav til solvenskapital vil bli innført.

Det er ikke inntruffet forhold av vesentlig betydning for Pensjonskassens resultat og stilling etter regnskapsårets avslutning. Etter styrets vurdering er Pensjonskassens finansielle stilling og styringen med virksomheten tilfredsstillende.

Hønefoss, 20. mars 2017

I styret for Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

 Kjell Baug styreleder	 Helge Anton Hagelsteen Vik	 Dag Engen
 Unn Teslo	 Anne Lise Vidnes	 Per Brastad daglig leder

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Resultatregnskap

TEKNISK REGNSKAP		Note	31.12.2016	31.12.2015
<i>(Beløp i hele tusen)</i>				
1.	Premieinntekter			
1.1	Forfalte premier, brutto	14	8 467	9 062
1.2	- Avgitte gjenforsikringspremier	15	-20	-23
	Sum premieinntekter for egen regning		8 447	9 039
2.	Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen			
2.2	Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler		1 428	1 883
2.4	Verdiendringer på investeringer		4 028	2 470
2.5	Realisert gevinst og tap på investeringer		3 603	2 581
	Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen		9 058	6 934
5.	Pensjoner mv.			
5.1	Utbetalte pensjoner mv.			
5.1.1	Brutto	17	-4 265	-3 843
5.2	Overføring av premiereserve, pensjonskapital mv. og tilleggsavsetninger til andre forsikringsforetak/pensjonsforetak	16	0	-933
	Sum pensjoner mv.		-4 265	-4 776
6.	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser			
6.1	Endring i premiereserve mv.			
6.1.1	Endring i premiereserve mv., brutto	12	-4 930	-4 181
6.2	Endring i tilleggsavsetninger	12	-1 174	-704
6.3	Endring i kursreguleringsfond	12	-3 965	-2 362
6.4	Endring i premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	12	-420	-480
	Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser		-10 488	-7 727
8.	Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser			
8.2	Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	19	-56	-309
	Sum midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser		-56	-309
9.	Forsikringsrelaterte driftskostnader			
9.1	Forvaltningskostnader	18	-293	-246
9.2	Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	18	-1 483	-1 275
	Sum forsikringsrelaterte driftskostnader		-1 776	-1 521
11.	Resultat av teknisk regnskap		919	1 640

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Resultatregnskap

IKKE-TEKNISK REGNSKAP <i>(Beløp i hele tusen)</i>	Note	31.12.2016	31.12.2015
12. Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen			
12.2 Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler		151	188
12.4 Verdiendringer på investeringer		426	247
12.5 Realisert gevinst og tap på investeringer		381	258
Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen		957	692
14. Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen			
14.1 Forvaltningskostnader	18	-31	-25
Sum forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen		-31	-25
15. Resultat av ikke-teknisk regnskap		926	667
16. Resultat før skattekostnader		1 845	2 307
17. Skattekostnader	20	0	-0
18. Resultat før andre resultatkomponenter		1 845	2 307
20. TOTALRESULTAT		1 845	2 307
Overført fra/til risikoutjevningfond	19	-56	-309
Overført til egenkapital	19	-1 789	-1 997
SUM OVERFØRT		-1 845	-2 307

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Balanse

EIENDELER

EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN

(Beløp i hele tusen)

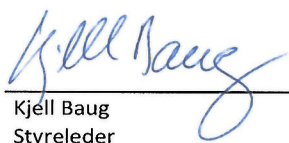
	Note	31.12.2016	31.12.2015
2. Investeringer			
2.4 Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
2.4.1 Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)	2,4,5	6 840	5 612
2.4.2 Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	2,4,5	11 336	10 472
2.4.3 Utlån og fordringer og bankinnskudd	3,4,5	203	546
Sum investeringer		18 379	16 631
3. Fordringer			
3.2 Andre fordringer	6	227	191
Sum fordringer		227	191
 SUM EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN		 18 606	 16 821
 EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJEN			
6. Investeringer i kollektivporteføljen			
6.4 Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
6.4.1 Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)	2,4,5	59 350	50 206
6.4.2 Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	2,4,5	98 369	93 684
6.4.3 Utlån og fordringer og bankinnskudd	3,4,5	1 765	4 886
Sum investeringer i kollektivporteføljen		159 484	148 776
 SUM EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJEN		 159 484	 148 776
 SUM EIENDELER		 178 090	 165 597

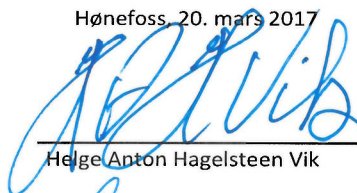
Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Balanse

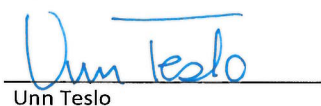
EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER <i>(Beløp i hele tusen)</i>	Note	31.12.2016	31.12.2015
10. Innskutt egenkapital			
10.1 Annen innskutt egenkapital		12 000	12 000
Sum innskutt egenkapital		12 000	12 000
11. Opptjent egenkapital			
11.1 Risikoutjevningfond		3 020	2 964
11.2 Annen opptjent egenkapital		6 503	4 714
Sum opptjent egenkapital		9 523	7 677
13. Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser			
13.1 Premiereserve mv.	12	112 572	107 642
13.2 Tilleggsavsetninger	12	5 695	4 521
13.3 Kursreguleringsfond	12	15 918	11 953
13.4 Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	12,13	22 279	21 697
Sum forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser		156 464	145 812
16. Forpliktelser			
16.3 Andre forpliktelser	7	104	108
Sum forpliktelser		104	108
SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER		178 090	165 597

Hønefoss, 20. mars 2017

Kjell Baug
Styreleder

Helge Anton Hagelsteen Vik

Dag Engen

Unn Teslo

Anne Lise Vidnes

Per Brastad
Daglig leder

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

EGENKAPITALOPPSTILLING

Egenkapital <i>(Beløp i hele tusen)</i>	2016	2015
Innskutt egenkapital 01.01	12 000	12 000
Innbetalt i året	0	0
Innskutt egenkapital 31.12	12 000	12 000
Annen opptjent egenkapital 01.01	4 714	2 716
Tilført egenkapital/resultat belastet ved disponering	1 789	1 997
Annet opptjent egenkapital 31.12	6 503	4 714
Risikoutjevningfond 01.01	2 964	2 655
Disponert til/fra overskudd risikoresultat	56	309
Risikoutjevningfond 31.12	3 020	2 964

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

KONTANTSTRØMOPPSTILLING <i>(Beløp i hele tusen)</i>	2016	2015
Kontantstrøm fra egenkapital		
Innskutt kapital	0	0
Netto kontantstrøm fra egenkapital	0	0
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter		
Innbetalte premie	8 574	6 153
Utbetalte pensjoner	-4 265	-3 843
Overførsel til andre forsikringsordninger	0	-933
Overførsel fra andre forsikringsordninger	0	0
Årets forsikringsrelaterte kostnader, inkl. reassuranse & forvalterkostnad sel	-1 827	-1 568
Utbetalt utbytte på egenkapital	0	0
Endringer i debitorer/kreditorer	-41	-649
Utbetalinger av skatter og offentlige avgifter	0	-0
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	2 441	-841
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter		
Netto finansinntekter	5 562	4 910
Endring i opptjente renter	0	0
Netto investert i aksjer/aksjefond	-9 197	-3 059
Netto investert i rentepapirer/rentefond	-2 270	-6 206
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-5 905	-4 355
Netto kontantstrøm for perioden	-3 464	-5 196
Likviditetsbeholdning 1.1.	5 432	10 627
Likviditetsbeholdning 31.12.	1 968	5 432

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Noter 2016

(Beløp i hele tusen)

NOTE 1 - PRINSIPNOTE

Regnskapet er avlagt i samsvar med norsk regnskapslov og grunnleggende regnskapsskikk i Norge, samt satt opp i henhold til gjeldende forskrift om årsregnskap for pensjonsforetak fastsatt av Finansdepartementet 20. desember 2011 med hjemmel i lov av 17.juli 1998 om årsregnskap mv. (regnskapsloven) § 10-1.

Finansielle eiendeler

Finansielle instrumenter måles og innregnes i samsvar med IAS 39, som deler finansielle eiendeler inn i følgende kategorier:

- Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet
- Investeringer som holdes til forfall
- Utlån og fordringer
- Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg

Regnskapsprinsipper for pensjonskassens kategorier av finansielle eiendeler beskrives nærmere i de følgende avsnitt.

Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi

Aksjer og andeler

Aksjer og andeler måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatregnskapet og består av investeringer i aksjer, aksjefond og hedgefond. Virkelig verdi på børsnoteerte aksjer og andeler verdsettes til sluttkurs fastsatt av Oslo Børs eller tilsvarende markedsplasser for utenlandske investeringer. Virkelig verdi av øvrige aksjer og andeler fastsettes ved bruk av anerkjente verdsettelsesteknikker.

Obligasjoner og andre verdipapir med fast avkastning

Obligasjoner og andre verdipapir med fast avkastning måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet og består av obligasjoner og rentefond. Virkelig verdi på noterte investeringer fastsettes til offentlige omsetningskurser. For investeringer hvor det ikke foreligger omsetningskurs, beregnes kursen ut fra avkastningskurven for verdipapirets respektive sektor.

Pensjonskassen ønsker å vurdere alle finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet i samsvar med virkelig verdi-opsjonen dersom det ikke ved innregning er besluttet noe annet.

Det sentrale grunnlag for anvendelse av virkelig verdi-opsjonen er at en gruppe finansielle eiendeler, finansielle forpliktelser eller begge deler forvaltes på grunnlag av virkelig verdi og at inntjeningen vurderes etter samme prinsipp. Dette må også være i samsvar med en dokumentert kapitalforvaltningsstrategi og at informasjon internt og mellom nøkkelpersoner gis på dette grunnlag.

Pensjonskassen har utarbeidet en kapitalforvaltningsstrategi i samsvar med kravene i kapitalforvaltningsforskriften. Porteføljen av verdipapirer forvaltes i samsvar med denne strategien og rapportering skjer til virkelig verdi gjennom rapportering av verdjustert avkastning. Videre rapporteres jevnlig porteføljens utvikling målt mot rammeverket for dynamisk risikostyring/bufferkapital. Internt skjer den løpende oppfølging av verdipapirplasseringer basert på utvikling i virkelig verdi og det er her et nært samarbeid mellom ledelsen og styret. I regnskapsføringen av finansielle eiendeler er det dermed lagt til grunn at vilkårene for anvendelse av virkelig verdi-opsjonen er til stede. Investeringene er i tråd med forskriften klassifisert i hovedgruppene hold til forfall og hold for omsetning. Dette innebærer at børsnoteerte aksjer, aksjefond, obligasjonsfond samt en rekke andre finansielle eiendeler regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet.

Valutaomregning av transaksjoner i utenlandsk valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til kursen på transaksjonstidspunktet. Markedsverdi for finansielle eiendeler og pengeposter i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner ved å benytte balansedagens kurs. Valutarisiko knyttet til utenlandske rentebærende verdipapirer er søkt avdekket ved å investere i fond som valutasikrer slike investeringer.

Forvaltning av kunde- og selskapsporteføljen

Pensjonskassens eiendeler forvaltes felles og fordeles på balansedagen mellom kunde- og selskapsporteføljen. Fordelingen foretas i henhold til bokført verdi på pensjonskassens egenkapital (selskapsporteføljen) og de forsikringstekniske avsetninger (kundeporteføljen) etter årsoppgjørdisposisjoner.

Forsikringsmessige forpliktelser

Premiereserve

Premiereserve er kontantverdien av totale pensjonsforpliktelser med fradrag for kontantverdien av fremtidige premier regnet etter lineær premie- og reserveberegning. Ved beregning av premiereserve er benyttet dødelighetsgrunnlaget K2013. Administrasjonsreserven er bygget opp i tråd med gjeldende forskrifter og utgjør 3 % av premiereserven. Premiereserven er beregnet med en grunnlagsrente på 4,0 % frem til 01.01.04, deretter 3 % til 01.01.12, 2,5 % til 01.01.15, og 2,0 % deretter.

Erstatningsavsetning

Erstatningsavsetning er avsetning som skal dekke forpliktelser knyttet til forventede, ikke-meldte, erstatningstilfeller som er inntruffet innen regnskapsårets slutt.

Tilleggsavsetninger

Pensjonskassen har anledning til å foreta tilleggsavsetninger for å sikre soliditeten. Tilleggsavsetninger kan normalt utgjøre inntil 12 % av premiereserven, og kan benyttes til dekning av fremtidig negativt finansresultat i forhold til pensjonskassens grunnlagsrente og visse typer endringer i det aktuarielle grunnlaget.

(Beløp i hele tusen)

Kursreguleringsfond

Årets endringer i urealiserte verdier knyttet til investeringer vurdert til virkelig verdi i kundeporteføljen avsettes til kursreguleringsfond og inngår således ikke i årets resultat. Dersom virkelig verdi av eiendelene i kundeporteføljen viser en akkumulert netto mindreverdi kostnadsføres dette tapet.

Premiefond

Premiefondet er innbetalt/opptjente midler som kan benyttes til dekning av fremtidig premie og sikring av regulerings tillegg til pensjoner. Fondet blir tilført 2 % årlig rente.

Risikoutjevningfond

Dersom risikoresultatet er positivt, kan inntil 50 % av dette avsettes til risikoutjevningfondet. Dette fondet kan i senere år benyttes til dekning av negativt risikoresultat. Risikoutjevningfondet klassifiseres under selskapsporteføljen. Bevegelser i risikoutjevningfondet føres over resultatregnskapet. Risikoutjevningfondet klassifiseres som egenkapital og innregnes og måles i samsvar med forsikringslovens kapittel 3 med tilhørende forskrift.

Valutaomregning av transaksjoner i utenlandsk valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til kursen på transaksjonstidspunktet. Markedsverdi for finansielle eiendeler og pengeposter i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner ved å benytte balansedagens kurs.

Premieinntekter

Bruttopremier inntektsføres med de beløp som forfaller i året. Avgitt gjenforsikring fremkommer som egen linje i resultatregnskapet. Periodisering av opptjent premie ivaretas ved avsetning til premiereserve i forsikringsfondet.

Netto inntekter fra investeringer

Netto inntekter fra investeringer inneholder både realiserte poster og urealiserte verdiendringer. Netto inntekter fra investeringer fordeles mellom investeringer i kollektivporteføljen og investeringer i selskapsporteføljen i forhold til gjennomsnittlig forvaltet kapital gjennom året.

Erstatningsytelser og forsikringstilfeller

Erstatningsytelser kostnadsføres med forfalte beløp. Ved dødsfall avsettes fulle premiereserver for nye barne- og ektefellepensjoner. Ved uførehendelser avsettes det etter karenperiodens utløp fulle premiereserver for å dekke uførepensjon og premiefritak for alderspensjon, ektefelle- og barnepensjoner. For uførehendelser som kan ha oppstått og hvor karenperioden ikke er avsløpt, avsettes periodens opptjente risikopremie for uførepensjoner som IBNR (inntrufne, ikke rapporterte uføretifeller).

Regnskapsmessig behandling av flytting

Overføring av premiereserve ved flytting føres for mottatte reserver som premieinntekter og for avgitte reserver som pensjoner mv.. Resultatføringen skjer på det tidspunktet risikoen overføres. Flyttebeløpet inkluderer også andel av tilleggsavsetning, kursreserver og årets resultat.

Skatt

Skattekostnadene i resultatregnskapet består av alminnelig inntektsskatt og formuesskatt.

Skattekostnad knyttet til alminnelig inntektsskatt består av betalbar skatt og årets endring i balanseført utsatt skatt/skattfordel. Utsatt skattefordel balanseføres dersom fremtidig skattepliktig inntekt sannsynliggjør en utnyttelse. Formuesskatt beregnes av skattemessig netto formue fastsatt i henhold til skatteloven kapittel 4. Skattesats for formuesskatt er 0,3 %.

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Noter 2016

(Beløp i hele tusen)

NOTE 2 - FINANSIELLE EINDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTAT

Aksjer og andeler

Andeler i eiendomsfond

	Antall	Kostpris	Markeds-verdi	Mer/mindre-verdi
Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS	31	18 383	18 888	505
Aberdeen Eiendomsfond Norge I AS	317 780	186	191	5
Sum andeler i eiendomsfond		18 569	19 079	510

Andeler i aksjefond

	Antall	Kostpris	Markeds-verdi	Mer/mindre-verdi
KLP Aksje Global Indeks II	7 581	13 597	15 313	1 716
KLP AksjeNorge Indeks	1 664	2 603	3 517	914
DI Norske Aksjer Institusjon 2	2 705	4 438	6 387	1 949
Sum andeler i aksjefond, norske		20 638	25 217	4 579
Egerton Eq. Fund I NOK	94 559	10 208	16 473	6 265
Aberdeen Global EM Eq Fund G2	71 466	5 010	5 421	411
Sum andeler i aksjefond, internasjonale		15 218	21 894	6 676

SUM Aksjer og andeler		54 425	66 190	11 765

Andel Kollektivportefølje	59 350
Andel Selskapsportefølje	6 840
SUM PK	66 190

Aksjefond er bokført og verdsatt til markedspris.

Risikoprofil aksjer

Pensjonskassen har gjennom året hatt aksjeeksponering gjennom totalt ni forskjellige aksjefond. Tre av aksjefondene har sin eksponering i utlandet, mens to er eksponert mot det norske aksjemarkedet. Samlet aksjeeksponering har variert gjennom året. Høyeste andel av total portefølje ved månedsslutt var 23,1% pr 31.07.16, og laveste 26,5% pr. 31.12.16. Aksjeinvesteringene er bredt diversifisert.

Obligasjoner og andre investeringer med fast avkastning

Andeler i obligasjons- og rentefond

	Antall	Kostpris	Markeds-verdi	Mer/mindre-verdi	Påløpte renter
DnB NOR Likviditet 20 (IV)	405	4 035	4 047	13	0
Sum andeler i rentefond		4 035	4 047	13	0
Nordea Likviditet OMF	14 045	13 707	13 878	171	0
Holberg OMF	143 598	14 310	14 428	118	0
Holberg Kreditt	86 614	8 796	9 321	526	0
DNB OMF	14 500	14 308	14 464	156	0
Sum andeler i obligasjonsfond, norske		51 121	52 091	970	0
PIMCO Global Bond Fund, Inst.	60 665	11 603	12 131	528	0
PIMCO Global Investment Grade	113 750	13 478	15 353	1 874	0
BlueBay IG Euro Agg. Inst. NOK	12 728	13 511	15 448	1 936	0
Templeton Global Bond Fund	1 024 636	10 122	10 636	513	0
Sum andeler i obligasjonsfond, internasjonale		48 715	53 567	4 852	0
SUM Obligasjoner og andre investeringer med fast avkastning		103 870	109 705	5 835	0

Andel Kollektivportefølje	98 369
Andel Selskapsportefølje	11 336
SUM PK	109 705

Rentefond og obligasjoner er verdsatt til markedspris.

NOTE 3 - UTLÅN OG FORDRINGER

	2016
Bankinnskudd	1 968
Sum utlån og fordringer	1 968
Andel Kollektivportefølje	1 765
Andel Selskapsportefølje	203
SUM PK	1 968

Pr. 31.12 utgjorde bundne midler på skattetrekkkontoen TNOK 98.

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Noter 2016

(Beløp i hele tusen)

NOTE 4 - HIERARKIET, FINANSIELLE INSTRUMENTER MÅLT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTAT

	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Balansført
	Børsnoterte	Observerbar	Ikke	verdi per
	priser	input	observerbar	31.12
		input	input	
Aksjer og andeler	0	47 110	19 079	66 190
Obligasjoner	0	109 705	0	109 705
Bank	0	1 968	0	1 968
Totalt	0	158 783	19 079	177 863

NOTE 5 - FINANSIELL RISIKO

Finansiell risiko

Finansiell risiko er knyttet til investeringer i aksjer og rentebærende verdipapirer. Investeringer foretas hovedsakelig i verdipapirfond. Den finansielle risikoen omfatter markeds-, rente-, kreditt-, valuta- og likviditetsrisiko. Gjeldende investeringsstrategi setter rammer for den løpende risikotagningen.

Markedsrisiko

Pensjonskassens største risiko ansees å være markedsrisiko, dvs. risikoen for fall i eiendelenes verdier. Markedsrisikoen knyttet til pensjonskassens investeringer estimeres ved bruk av definerte stressparametere for hver aktivaklasse samt forutsetninger om hvordan utviklingen i de ulike aktivaklassene samvarierer. Forholdet mellom markedsrisiko og bufferkapital følges løpende, og uttrykkes gjennom måltallet "risikokapitalutnyttelse". Det er etablert et "trafikklys"-system som angir toleransegrenser i form av grønt, gult og rødt lys med tilhørende tiltak. Pr. 31.12.2016 er risikokapitalutnyttelsen 73,3% i stresstest I, noe som anses som en tilfredstillende risikosituasjon.

Renterisiko

Pensjonskassen har ved utgangen av 2016 investeringer i rentebærende papirer på MNOK 109,7. Pensjonskassen hadde en moderat renterisiko ved utgangen av året. Markedsverdivektet durasjon er på 2,35 år. Porteføljeverdien vil falle med ca MNOK 2,6 ved et parallellt skift i rentekurven på +1%. Verdien vil stige tilsvarende ved et rentefall.

Kredittrisiko

Pensjonskassens kredittrisiko ansees som moderat. Kredittrisikoen styres gjennom rammer for største engasjement og rating. Pensjonskassens renteinvesteringer skal være innenfor "investment grade". Premie for pensjonsordningen innbetales forskuddsvis eller dekkes fra premiefondet, slik at pensjonskassens kredittrisiko mot foretaket den er opprettet for anses å være liten.

Valutarisiko

Alle plasseringer i utenlandske rentefond valutasikres. Det er investert i fire fond gjennom valutasikrede NOK-klasser. Utenlandske aksjeplasseringer valutasikres normalt sett ikke. Pensjonskassens netto tilgodehavende i norske kroner skal til enhver tid minst motsvare 70% av de forsikringstekniske avsetninger. Pensjonskassen er pr. 31.12.2016 eksponert for valutarisiko gjennom sine utenlandske aksjeinvesteringer, som utgjør 12,3% av forvaltningskapitalen.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisikoen i pensjonskassen vurderes som lav, da en til enhver tid har kortsiktige plasseringer som overstiger kortsiktige forpliktelse. Plasseringene ansees å være tilstrekkelig likvide. Pensjonskassen har i tråd med gjeldende forskrift utarbeidet en egen likviditetsstrategi.

NOTE 6 - FORDRINGER

	2016	2015
Fordringer på forvalter	227	191
Sum fordringer	227	191

NOTE 7 - AVSETNING FOR FORPLIKTELSER

	2016	2015
Skyldig offentlige avgifter	98	99
Gjeld til forvalter	0	9
Gjeld til andre	5	0
Sum avsetning for forpliktelser	104	108

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Noter 2016

(Beløp i hele tusen)

NOTE 8 - SOLVENSMARGIN

	2016	2015
Innskutt kjernekapital	12 000	12 000
Opptjent egenkapital	6 503	4 714
Fradrag urealisert verdi selskapsportefølje	-1 819	-1 322
Netto ansvarlig kapital	16 684	15 392
50% av risikoutjevningfond	1 510	1 482
50% av tilleggsavsetning	2 847	2 260
Sum annen solvensmarginkapital	4 357	3 742
Solvensmarginkapital	21 041	19 134
Minstekrav til solvensmargin	5 470	5 247
Samlet solvensmarginkapital i % av solvensmarginkrav	385 %	365 %

NOTE 9 - KAPITALAVKASTNING

Kapitalavkastning på kollektivporteføljen

	2016	2015	2014	2013	2012
Verdijustert avkastning	5,9 %	4,4 %	10,2 %	8,6 %	8,0 %
Bokført avkastning	3,3 %	2,9 %	6,4 %	5,4 %	7,9 %

Kapitalavkastning på selskapsporteføljen

	2016	2015	2014	2013	2012
Verdijustert avkastning	5,9 %	4,4 %	10,2 %	8,6 %	8,0 %
Bokført avkastning	5,9 %	4,4 %	10,2 %	8,6 %	8,0 %

Da pensjonskassen har felles forvaltning vil verdijustert avkastning være like for kollektiv og selskap.

NOTE 10 - BESKRIVELSE AV PENSJONSORDNINGENE

Pensjonskassen forvalter lukket tjenstepensjonsordning for tidligere ansatte i Ringerikes Sparebank, som har fusjonert med andre banker og nå heter SpareBank1 Ringerike Hadeland.

Medlemmene i pensjonsordningen fordeler seg pr 31.12.16 på:

	Antall
Aktive	50
Uførepensjonister	3
Øvrige pensjonsmottagere	46

Pensjonsordningen er ytelsesbasert med alderspensjonsnivå 70 % basert på beregnet folketrygd før levealdersjustering, og omfatter ytelser ved uførhet samt etter nærmere regler etterlatteytelser til ektefelle, registrert partner, samboer og barn. Pensjonene er til og med 2014 regulert årlig med samme sats som folketrygdens grunnbeløp. Fra og med 2015 reguleres pensjonene årlig etter nærmere regler minimum med økningen i konsumprisindeksen, dog maksimalt med økningen i folketrygdens grunnbeløp.

Pensjonsordningen er ytelsesbasert uten investeringsvalg. Medlemmene betaler ikke tilskudd.

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Noter 2016

(Beløp i hele tusen)

NOTE 11 - VIRKNINGEN AV ENDRINGER I FORUTSETNINGER I PENSJONSORDNINGEN

Effekten av en umiddelbar 25 prosent økning i uførehyppheten vil med dagens bestand innebære en belastning på 0,207 millioner kroner på årets risikoresultat. Effekten av en permanent økning på 15 prosent i uførehyppheten vil være en økning i premiereserven på 0,460 millioner kroner. Tilsvarende vil en permanent 10 prosent reduksjon i dødeligheten med dagens bestand innebære en økning i premiereserven på 2,771 millioner kroner.

NOTE 12 - ENDRINGER I FORSIKRINGSMESSIGE FORPLIKTELSE

	Premie- reserve	Tilleggs- avsetning	Kursreg. fond	Premiefond	POF
1. Inngående balanse	107 642	4 521	11 953	21 522	174
2. Resultatføre endringer i forsikringsforpliktelser					
2.1. Netto resultatførte avsetninger	4 930	1 174	3 965	418	2
2.2. Overskudd på avkastningsresultatet					
2.3. Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene				26	30
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	4 930	1 174	3 965	444	32
3. Ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser					
3.1. Overføringer mellom fond				176	-176
3.2. Overføringer til/fra selskapet				107	
Sum ikke resultatførte endringer i	0	0	0	283	-176
4. Utgående balanse	112 572	5 695	15 918	22 249	30

NOTE 13 - PREMIEFOND

	2016	2015	2014	2013	2012
Premiefond 01.01.	21 522	21 665	19 064	16 879	13 779
Innbetalt til premiefond	8 574	6 153	8 546	6 376	8 865
Overført fra andre ordninger	0	0	0	0	0
Overført til andre ordninger	0	0	0	0	0
Belastet premie	-8 467	-9 062	-10 355	-6 231	-9 111
Fordring premie	0	0	0	0	0
Premieristorno	0	0	48	74	0
Tilført ved AAP	0	37	0	0	0
Garantert rente	418	433	453	417	334
Overført fra POF	176	2 161	1 030	39	0
Overskuddsdisponering	26	135	2 880	1 509	3 012
Premiefond 31.12.	22 249	21 522	21 665	19 064	16 879

Premiefondet per 31.12 utgjør 263 % av årets premie på 8.467.

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Noter 2016

(Beløp i hele tusen)

NOTE 14 - SPESIFIKASJON AV PREMIEINTEKTER

	2016	2015
Brutto forsikringsteknisk premie	6 041	6 404
Administrasjonspremie	1 589	1 527
Premie for rentegaranti	798	1 066
Premie for fortjenesteelement	40	64
Sum forfalt premie	8 467	9 062

NOTE 15 - GJENFORSIKRING

Det er tegnet katastrofereassurans med Arch Re. Gjeldende vilkår medfører i korte trekk at en hendelse som rammer minst to medlemmer kan gi erstatning på inntil 20 mill. kroner ut over en egenandel på 3 mill. Bokført premie for 2016 er TNOK 20.

NOTE 16 - OVERFØRINGER TIL ANDRE PENSJONSINNRETNINGER

	2016	2015
Overført premiereserve til andre	0	932
Overført tilleggsavsetninger til andre	0	1
Sum overført til andre	0	933

NOTE 17 - SPESIFIKASJON AV UTBETALTE PENSJONER

	2016	2015
Alderspensjoner	3 718	3 275
Etterlattepensjoner	333	403
Uførepensjoner	214	165
Barnpensjoner	0	0
Pensjon utbetalt av andre	0	0
Avgitt samordning pensjoner	0	0
Mottatt samordning pensjoner	0	0
Sum pensjoner	4 265	3 843

NOTE 18 - FORVALTNINGS- OG ADMINISTRASJONSKOSTNADER

	2016	2015
Kundeportefølje		
Honorar og omkostninger verdipapirer	293	246
Honorar administrasjon og daglig ledelse	1 103	966
Honorar administrasjon øvrig	0	0
Honorar lovpålagt revisjon inkl.mva	119	81
Honorar revisor andre tjenester utenfor revisjon inkl. mva	20	20
Styrehonorar, inkl AGA	138	136
Kontingent, inkl. finanstilsynsavgift	47	46
Andre administrative kostnader	57	25
Sum administrasjonskostnader kollektivportefølje	1 776	1 521
Selskapsportefølje		
Honorar og omkostninger verdipapirer	31	25
Andre administrative kostnader	0	0
Sum administrasjonskostnader selskapsportefølje	31	25

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Noter 2016

(Beløp i hele tusen)

NOTE 19 - RESULTATANALYSE OG OVERSKUDDSDDELING

	2016	2015
Risikoresultat før reassuranse	642	641
Reassuranse premie	-20	-23
Reassuranse erstatninger	0	0
Reassuranseresultat	-20	-23
Netto risikoresultat etter reassuranse	622	618
Endring i erstatningsreserve	-500	0
Annet	-9	0
Risikoresultat	112	618
Renteresultat		
Netto finansinntekter		
Herav til kollektivporteføljen	9 058	6 934
(Til)/fra Kursreguleringsfond	-3 965	-2 362
Sum garanterte renter reserve	-3 500	-3 424
Garanterte renter premiefond og pensjonistenes overskuddsfond	-420	-444
Renteresultat	1 174	704
Kostnadsresultat		
Resultat administrasjonsreserve	1 802	1 721
Resultat driftskostnader inkl forvaltningskostnader	-1 776	-1 521
Administrasjonsresultat	26	200
Samlet resultat	1 312	1 523
Premie for rentegaranti	798	1 066
Fortjenestemargin for forsikringsrisiko	40	64
Fra/til tilleggsavsetninger	-1 174	-704
Netto resultat	975	1 949
Disponering av tekniske resultater		
til premiefond	-26	-135
til pensjonistenes overskuddsfond (POF)	-30	-174
til premiereserve	0	0
Resultat teknisk regnskap etter disponeringer over resultat	919	1 640
Teknisk resultat fra regnskap	919	1 640
Ikke-teknisk resultat	926	667
Resultat før skatt	1 845	2 307
Skattekostnad	0	0
Resultat før andre resultatkomponenter	1 845	2 307
Totalt resultat	1 845	2 307
Disponert til/fra risikoutjevningsfond	-56	-309
Disponert til/fra egenkapital	-1 789	-1 997
Disponert til/fra egenkapital - utbytte	0	0

Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Noter 2016

(Beløp i hele tusen)

NOTE 20 - SKATT

Grunnlag for skattekostnad, endring i utsatt skatt og betalbar skatt

	31.12.2016	01.01.2016
Resultat før skattekostnad	1 845	2 307
+/- Permanente forskjeller	-292	-833
+/- Endring i midlertidige forskjeller	-4 441	-2 467
Benyttet fremførbart underskudd	0	0
= Grunnlag for årets skattekostnad	-2 888	-993

	31.12.2016	01.01.2016
Forskjeller som inngår i grunnlag utsatt skatt/skattefordel	655	262
Fremførbart underskudd	-25 783	-22 895
= Grunnlag for årets utsatt skatt	0	0

Pensjonskassen bokfører ikke utsatt skattefordel da de ikke kan sannsynliggjøre bruken av denne.

	31.12.2016	01.01.2016
Grunnlag formueskatt	-3 132	-343

	31.12.2016	01.01.2016
Årets avsatte betalbare skatt	0	0
Endring utsatt skatt	0	0
Korreksjon tidligere år	0	0
Årets skattekostnad	0	0

NOTE 21 - TRANSASJONER MED NÆRSTÅENDE PARTNER

Pensjonskassen har mottatt innbetaling til premiefond/premie fra sine medlemselskap i 2016 på TNOK 5 682.

NOTE 22 - ANSATTE, YTELSER OG LÅN TIL LEDENDE PERSONER

Pensjonskassen hadde ingen ansatte i 2016.

Honorar til styremedlemmer for 2016 utgjorde TNOK 121.

Kjell Baug	Styrets leder	TNOK 30
Unn Teslo	Styremedlem	TNOK 23
Dag Engen	Styremedlem	TNOK 23
Anne Lise Vidnes	Styremedlem	TNOK 23
Helge Anton Hagesteen Vik	Styremedlem	TNOK 23
Johan Fredrik Norstrøm	Varamedlem	TNOK 1

Administrasjonshonorar til Gabler Pension Services AS inkluderer arbeid utført av daglig leder i pensjonskassen.

Daglig leder er ansatt i Gabler Pension Services AS og mottar ikke godtgjørelse direkte fra pensjonskassen.

Ingen medlemmer i styret eller andre har avtale om bonus, lån, overskuddsdeling, opsjoner eller andre fordeler fra pensjonskassen, ut over styrehonorar og ytelser fra tjenestepensjonsordningen som pensjonskassen administrerer.

Til styret i Ringerikes Sparebanks Pensjonskasse

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Ringerikes Sparebanks Pensjonskasses (pensjonskassen) årsregnskap som viser et totalresultat på kr 1 845 tusen. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømpstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av pensjonskassens finansielle stilling per 31. desember 2016, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av pensjonskassen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av årsberetningen, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god

---

PricewaterhouseCoopers AS, Postboks 748 Sentrum, NO-0106 Oslo

T: 02316, org.no.: 987 009 713 MVA, www.pwc.no

Statsautoriserte revisorer, medlemmer av Den norske Revisorforening og autorisert regnskapsførerselskap

regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til pensjonskassens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av pensjonskassens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om pensjonskassens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at pensjonskassen ikke fortsetter driften.

- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av totalresultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av pensjonskassens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo 20. mars 2017

PricewaterhouseCoopers AS

Stig Arild Lund

Statsautorisert revisor